

MEDLEMMENE I KISP

Dato
01.04.00

Vår ref.
00/151-2 HMH

Deres ref.

Deres dato

Protokoll fra møte i Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd for Den norske kirke 30. og 31. mars 2000

Til stede: Gunnhild Bergset Karin Dokken, Ole Martin Norderhaug, Eilert Rostrup, Ulla Schmidt, Sturla Stålsett, Stein Villumstad, Anne Wuolab, Anne Lene Tangen Aarflot

Observatører fra Kirkens U-landsinformasjon: Estrid Hessellund, Raag Rolfsen

Meldt forfall: Lars Erik Nordby, Olav Skjevesland

Fra sekretariatet: Hans Morten Haugen, Stig Utne (sak 12/00 og 13/00)

Inviterte gjester:

Tore Høifødt, Informasjonsdirektør i Det Norske Veritas

Nils Butenschøn, Direktør ved Institutt for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo

I tillegg deltok disse på seminaret som ble arrangert i forkant av KISP-møtet. En kort rapport legges ved protokollen:

Erik Reinert, forskningsleder i Norsk Investorforum

Terje Mikalsen, medlem i Mellomkirkelig råd og styreleder i Strømmestiftelsen

Henrik Wiig, forsker Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)

Reidun Heiene, forsker ved Norges Veterinærhøgskole

Erik Blytt Halvorsen, student, medlem i redaksjonsgruppe "Globale finansielle utfordringer"

Helge Hveem, professor ved Universitetet i Oslo

Møtet ble åpnet med en andakt av Anne Lene Tangen Aarflot.

Det ble også enighet om at det skulle sendes gratulasjons- og takkebrev til Anne Kristin Sydnes og Hilde Frafjord Johnson fra medlemmene i KISP.

Sak KISP 01/00: GODKJENNING AV INNKALLING OG DAGSORDEN TIL MØTET 30. OG 31.03

Det kom ingen innvendinger til innkallingen, og det ble gjort små endringer til dagsorden på fredag formiddag, blant annet fordi det ikke var mulig å finne innleder til sak 10/00: Norsk flyktningspolitikk i et europeisk perspektiv.

Vedtak: Innkalling og dagsorden til møtet 30 og 31.mars godkjennes.

Sak KISP 02/00: GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTET 30.09 OG 01.10

Protokollen fra møtet 30.09 og 01.10 var sendt ut, og det kom ingen innvendinger.

Vedtak: Protokoll fra møtet 30.09. og 01.10.99 godkjennes.

Sak 03/00: REFERATER

Sakspapirer:

- a) KISP/AU: Møter 29.11 og 28.02
- b) Menneskerettighetsutvalget: Møter 04.10, 01.11, 13.12, 26.01, 13.03
- c) Kirkens U-landsinformasjon: Møter 22.09 og 23.11 (også møte XX.03)
- d) Mellomkirkelig råd: Møte 11.-12.02

Det ble spurt til sak MRU 43/99 om Sudanrapporten fra Støttegruppen for fred i Sudan. Det ble også informert om Sør-Afrika-delegasjonen som KUI var ansvarlig for, samt samtalen rundt en undersøkelse om norske menigheters engasjement for fred, rettferdighet og vern av skaperverket.

Vedtak: KISP tar de vedlagte protokollene til etterretning

Sak 04/00: RAPPORTER

Sakspapirer:

- 1) Rapport av Stein Villumstad fra Generalforsamling i World Conference on Religion and Peace 25.-28.11.99
- 2) Rapport av Sturla Stålsett fra økumenisk vennsapsvisitt til Cuba 10.-17.01.00
- 3) Rapport av Stein Villumstad fra møte i Commission of the Churches on International Affairs (CCIA) under Kirkenes Verdensråd 23.-28.01.00
- 4) Rapport av Hans Morten Haugen fra Intersessional i Kommissjonen for bærekraftig utvikling 20.-24.02.00
- 5) Rapport av Stein Villumstad fra forberedelsen av Verdenskonferansen mot håndvåpen i 2001, 28.02 – 01.03.00.

Sturla Stålsett fortalte kort fra besøket til Geneve, med det mest positive inntrykket fra presentasjonen fra Tiåret mot vold og besøket i Verdens Helseorganisasjon. Også de andre rapportene ble kort introdusert og diskutert.

Vedtak: KISP tar rapportene til etterretning, og vil framheve:

- Viktigheten av å følge opp Sturla Stålsetts anbefalinger fra Cubareisen, i samarbeid med andre kristne organisasjoner som arbeider med Cuba
- Viktigheten av at det på Verdenskonferansen mot håndvåpen også blir satt fokus på den "legale" handelen med håndvåpen, fordi problemet med håndvåpen dekker langt mer enn bare terrorisme, slik enkelte stater framhever.

Sak KISP 05/00: UTVALGTE SKRIV

Sakspapirer:

Høringsforslag til Ytringsfrihetskommisjonens rapport (NOU 1999:27) – frist 13.04
 Høringsforslag til endringer i Utlendingsloven og forskriften – frist 01.05
 Notat om Norsk økumenisk nettverk for konfliktforebygging og fred og forsoning

Det ble gitt tilslutning til grunnforståelsen i de to høringsforslagene, og endringsforslagene ble notert. Det ble også bedt om å KISP holdes informert om utviklingen av nettverket.

Vedtak: KISP tar de utsendte skrivenne til etterretning, og ber om at de sendes til ut til informasjon til ulike instanser

Sak 06/00: OPPNEVNINGER

Sakspapirer: Notat delt ut på møtet i Menneskerettighetsutvalget 25.01

Vedtak:

1) KISP oppnevner som nytt medlem i Menneskerettighetsutvalget for en fireårsperiode:

- Anders Breidlid
- Ernst Harbakk
- Ingvill Thorson Plesner
- Einar Tjelle

2) KISP forutsetter at Anders Breidlid, som foreløpig har sittet ett år, får forespørsel om han ønsker å fortsette for fire nye år, når denne fireårsperioden er ferdig.

Sak KISP 07/00: NÆRINGSLIVETS ANSVAR – HVORDAN SIKRE OVERHOLDELSE AV INTERNASJONALE STANDARDER?

Sakspapirer:

- a) Utdrag fra Regjeringens handlingsplan for menneskerettigheter - St.meld 21 (1999-2000) (de tre rapportene fra arbeidsgrupper under KOMPakt ersendt ut i full versjon tidligere)
- b) Presentasjon av SA 8000
- c) Utdrag fra hefte utgitt av tre kirkelige nettverk for "corporate responsibility" i Canada, USA og Storbritannia

Tore Høifødt orienterte om SA 8000, utarbeidet av Council on Economic Priorities Accreditation Agency (CEPAA). Dette forumet består av ulike interesser, inklusive menneskerettighetsorganisasjoner og næringslivet. Standarden bygger på Verdenserklæringen om menneskerettighetene, ILOs grunnleggende arbeidsstandarder og Barnekonvensjonen, foruten viktigheten av å respektere nasjonal lovgivning. Lavere standarder nasjonalt skal imidlertid aldri brukes for å fravike de internasjonale forpliktelsene.

Det Norske Veritas (DNV) var en av de første virksomhetene som ble godkjent for å gjennomføre slik sertifisering av bedrifter. Foreløpig er det utdelt sju slike tillatelser til å drive akkreditering. DNV har etablert et eget kontor i Shanghai for å drive utdanning av dem som skal gjennomføre de konkrete undersøkelsene, og mye av virksomheten foregår i de asiatiske landene. Kostnadene på sertifiseringen vil variere med hvor mye som må rettes opp for å møte de standardene som er satt. Etter at en virksomhet er blitt godkjent, foregår det årlige undersøkelser for å sikre at forholdene for de ansatte holdes ved like.

Samtalen etter innledningen handlet om hvorvidt SA8000 også ser på forholdene utenfor produksjonsstedet. Høifødt pekte her på at det å bedre forholdene for de ansatte også vil bety en bedring i lokalsamfunnet. Likevel ble det pekt på at standarden kan endres og utvikles etter hvert. Høifødt mente likevel at de utfordringene som lå i å etterleve de standardene som allerede finnes i SA 8000 er store nok.

Det ble også spurt om denne måten for å innføre en standard utenfra kan møte motreaksjoner. Ofte er det store vestlige selskaper som har et stort behov for å sikre seg mot skadelig omtale og forbrukerboikott som pålegger sine underleverandører å ha slik sertifisering i orden. Høifødt pekte her på at for mange virksomheter er det en stor seier å få en slik sertifisering, og at motivasjonen derfor er mer positiv.

Vedtak:

- 1) KISP takker for innledningen!
- 2) KISP ber om at det i tillegg til frivillig sertifisering må legges vekt på overvåking av bedrifter som ikke ønsker ekstern revisjon av bedriftens standarder, og støtter forslaget om en institusjonell sikring av bedriftenes ansvar.
- 3) KISP ber om at arbeidet med bedrifters standarder særlig søker å adressere de sakene hvor norske offentlige midler er involvert, enten gjennom eierskap eller gjennom ulike former for økonomiske overføringer.

Sak KISP 08/00: ETISK HANDEL-KAMPANJEN

Sakspapirer:

- a) Utdrag av prosjektdirektiv "Dagligvarehandel og menneskerettigheter", igangsatt av Kirkens Nødhjelp.
- b) Sammendrag av prosjektutredning
- c) Ethical Trading Initiative: Update

Stein Villumstad redegjorde for etableringen av en styringsgruppe, med ulike referansegrupper knyttet til seg. Gruppen består av Kirkens Nødhjelp, LO, HSH (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon under NHO) og NKL (Norges Kooperative Landsforening). Arbeidet er allerede kommet lengre enn hva det var grunn til å håpe på.

Villumstad viste til at de fleste av de varene som selges i dagligvarebutikkene er matvarer fra primærnæringene, og at det derfor må legges vekt på en annen framgangsmåte enn ved etterprøving av produksjonsforholdene i industrien. Det kreves derfor et godt utbygd kontaktnett med lokale organisasjoner, som også kan gå inn som rådgivere. For Kirkens Nødhjelp er det avgjørende at kampanjen brukes for å bevisstgjøre forbrukerne, og på ingen måte skal brukes til å nøre opp under proteksjonistiske argumenter.

Vedtak:

- 1) KISP takker for innledningen!
- 2) KISP ber om at det arbeides videre med å sette denne saken på dagsorden på Kirkemøtet, forankret innenfor tenkningen i "Forbruk og rettferd", og med et fokus også på andre varer enn dagligvarer.

Sak 09/00: MILITÆR UTVIKLING OG INTERVENSJON

Sakspapirer:

- a) Artikkel av Sturla Stålsett i "Kirke og kultur"
- b) Notat utarbeidet av Raag, Karin og Hans Morten om militær utvikling og intervensjon

Saken ble åpnet med en kort gjennomgang av notatet, med en understrekning av hva som var begrunnelsen for den form notatet nå hadde fått. Det ble også understreket at det fra KISPs øvrige arbeid finnes mye relevant stoff, også fra den senere tid.

Det ble i stort gitt en positiv vurdering av innholdet i notatet, som må legge en utvidet sikkerhetsforståelse til grunn, men følgende temaer ble særlig etterlyst:

- Mer nyansert om kirkens syn
- Fredelig konfliktløsning
- Ulike former for økonomisk krigføring, og forholdet mellom økonomi og konflikter
- Mer konkrete utfordringer, men ikke presentere ferdige løsninger
- Mer bruk av "menneskelig sikkerhet" som premiss

- Vurdere om "rettferdig krig" (ikke begrepet, men grunnforståelsen) kan brukes for å etablere standarder som må ivaretas i de nye forsvarspolitiske utfordringene

Til tidsbruken ble det særlig pekt på at dette er store spørsmål, som det krever tid å fordøye. Det ble derfor bedt om at arbeidet i gruppen går videre, og at KISP/AU vurderer hvordan dette best kan legges fram på neste KISP-møte. Det ble også understreket at vi burde vente med å slutføre produktet til etter at Forsvarspolitisk utvalg og Forsvarsstudien er ferdige i juni. Det ble også understreket at det var ønskelig med en oversetting av dokumentet til engelsk, slik at dette kunne brukes inn i prosessene i KV og LVF. For at dette skal ha betydning, bør dette være gjort tidligere enn etter KISP-møtet i oktober.

Vedtak:

- 1) KISP takker gruppa for arbeidet som er lagt ned, og holder fram at forslaget representerer et godt grunnlag å gå videre med.
- 2) KISP ber om at det blir arbeidet videre med det framlagte notatet til en mulig publisering, og ber om at det blir søkt samarbeid eksternt for å sikre utgivelse.
- 3) KISP ber om at notatet oversettes til engelsk og bli tatt inn i prosessen med et "position paper" til Kirkenes Verdensråd (kriterier for intervensjon)

Sak 10/00: NORSK FLYKTNINGEPOLITIKK I ET EUROPEISK PERSPEKTIV

Sakspapirer:

- a) KISP-uttalelse fra 1997: "Flyktningers rettsstilling i Schengen", med svarbrev
- b) Høringssvar fra Kirkerådet om endringer av utlendingsforskriften
- c) Rapport fra konferanse "Driven away to Europe"
- d) Utdrag fra "Konvensjon om gjennomføring av Schengenavtalen"

Det var ikke mulig å finne innleder som en følge av regjeringsskiftet.

KISP-konsulenten presenterte derfor problemfeltet med å gi en kort oversikt over de sentrale utfordringene:

- Asylsøkere er med Amsterdamtraktaten ikke lenger del av søyle 3 (indre sikkerhet), men av søyle 1 (fri bevegelse) innenfor EU-samarbeidet.
- Samtidig bygges det opp et omfattende kontroll- og registreringsregime ved innreise, samt tettere koordinering med basis i Dublinkonvensjonen (avslag i ett land gjelder for alle land) og Schengenkonvensjonen (dekker et videre felt enn bare asylsøkere). Noen uker etter Stortingets vedtak om norsk medlemskap, ble Schengen vedtatt som en del av EU, og innlemmingen skjedde formelt 1. mai 1999.
- Erkjennelsen av et stort behov for utenlandsk arbeidskraft er nå sterk i Sør-Europa, men også i Norge åpnes det nå mer opp for arbeidsinnvandring. Dette gir nye muligheter for det arbeidet mange kirker lenge har stått i for å få statene til å ratifisere Konvensjonen om migrantarbeidere og deres familier fra 1990 (trenger 20 ratifikasjoner for å tre i kraft).

Det ble i samtalen sterkt understreket at dette var et viktig arbeidsområde. Konkrete utfordringer ble vurdert, og det ble gitt støtte til et seminar som søker å peke på noen av de sentrale utfordringene hva gjelder asylsøkernes menneskerettslige vern. Det ble også uttrykt støtte til KISPs tidligere avvisning av forsøk på å kriminalisere såkalte "økonomiske flyktninger". Videre ble det vist til grunnforståelsen i boken "Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser" av Zigmunt Bauman om at det største skillet i menneskelige muligheter og selvbestemmelse vil gå mellom de som har muligheter til fri mobilitet og de som er forhindret fra slik mobilitet.

Vedtak:

- 1) KISP ber om at det arbeides videre med flyktningers rettssikkerhet i et tettere koordinert Europa, med mål om et fellesseminar i Norge til høsten.
- 2) KISP ber om at den ulike mobiliteten diskuteres i seminarer eller annen formidling.

Sak KISP 11/00: EUROPEISKE UTFORDRINGER

Sakspapirer:

- a) Charta Ecumenica – forslag til en ny ”kirkelig plattform” i Europa
- b) Rapport fra Aage Müller Nilsen etter opphold i Serbia for å bygge kirkekontakter
- c) Uttalelse fra Mellomkirkelig råd om sanksjoner mot Serbia

Saken ble delt i to:

Charta Ecumenica: Det ble rettet kritikk mot begrepene ”Europas sjel” og ”våre grunnleggende verdier”. Det ble bedt om at denne prosessen nå ble brukt til en kritisk gjennomgang av alle de feilene Vesten har begått, og forsøke en ny start. Det ble pekt på at dokumentet var for tilslørende, men samtidig at det var viktig å ikke utfordre de ortodokse kirkene for sterkt. Produktet må imidlertid også ses som et viktig videreføringsarbeid etter de to økumeniske toppmøtene i Basel 1989 og Graz 1997.

Sanksjoner mot Serbia: Rapporten fra Aage Müller Nilsen ble framhevet som særlig interessant. Det ble informert om de svake tradisjoner for diakonalt arbeid som preger mange av de ortodokse kirkene, og hvordan et fruktbart partnerskap kan bedre på dette. Det ble også spurt hvordan feltprestene som er i Kosova blir trukket inn og brukt som ressurspersoner i det arbeidet som nå gjøres.

Vedtak:

- 1) KISP ber KISP/AU på sitt møte i mai legge fram for Teologisk Nemnd innspill til dokumentet som skal diskuteres på Mellomkirkelig råd-møtet i september. I den forbindelse understreker KISP at en tydeliggjøring av ansvaret overfor europeiske kirker ikke må ta oppmerksomheten vekk fra de større internasjonale forpliktelsene.
- 2) KISP ber om at det endelige dokumentet som kommer ut av prosessen vinteren 2000-2001 blir tatt opp som kirkemøtesak, med særlig fokus på forsoning, religionsfrihet og flyktningepolitiske utfordringer.

Sak KISP 12/00: PALESTINA – HVORDAN SIKRE DEMOKRATISK GRUNNLOV OG RETTSSTAT?

Sakspapirer:

- a) Uttalelse om Jerusalem
- b) Utdrag av utkast til palestinsk Grunnlov ”Basic Law”
- c) Innspill fra Kirkeledere i Israel og Palestina til forslaget om et islamsk grunnlag for Palestinas Grunnlov
- d) Utdrag av rapport fra LAW om juridisk uavhengighet
- e) Brev fra Munib Younan, biskop i Den lutherske kirken
- f) Forslag til brev om viktigheten av en demokratisk utvikling i Palestina

Nils Butenschøn innledet med å peke på de sentrale institusjonene som er etablert av palestinere. Det palestinske rådet (PNC), med over 500 medlemmer, spiller ingen sentral rolle lenger. Dette har tidligere vært et viktig organ for palestinere i eksil og de palestinske flyktingene. Også Det palestinske rådet (PC), som er nasjonalforsamlingen for de selvstyrte områdene, er blitt mer marginalisert i det siste.

Alle avtalene innenfor Osloprosessen er inngått mellom PLO og Israel, og Arafat er bevisst gitt en framskutt posisjon i forhandlingene. Dersom Rådet (PC) vedtar en lov som Arafat ikke er fornøyd med, kan Arafat nekte å sanksjonere denne loven, ofte etter press fra Israel. En omfattende sikkerhetsstyrke er bygd opp, og israelsk etterretning er også sterkt inne i arbeidet med å begrense opposisjonen mot Arafat.

Osloprosessen skal etter planen slutføres den 13. september, og til da skal også grunnlaget være lagt for proklamasjonen av en uavhengig palestinsk stat. Arbeidet med en Grunnlov er av de prosessene som må prioriteres. Butenschøn pekte likevel på at det framover vil oppstå problemer, og at en fullverdig statsdannelse ser vanskelig ut på bakgrunn av de begrensningene som blir lagt av Israelske myndigheter.

I samtalen etterpå reflekterte Butenschøn rundt de positive sidene ved Osloprosessen, som anerkjennelsen av Palestina og palestinere. Likevel holdt han fram at det internasjonale samfunn, inklusive kirkene, må arbeide for at det ikke blir en apartheidliknende situasjon når forholdene nå begynner å tilspisse seg. Videre ble det spurt etter norsk støtte til oppbyggingen av det sivile samfunn best lar seg gjøre utenfor selvstyremyndighetene (PNA). Det ble understreket at visse grunnleggende rettigheter aldri kan gjøres til gjenstand for forhandlinger.

Vedtak:

- 1) KISP takker for innledningen!
- 2) KISP støtter at det blir sendt et brev som redegjør for de store bekymringer som må meldes i samband med sluttforhandlingene, og ber om at KISP/AU følger dette arbeidet.

Sak KISP 13/00: TIÅR MOT VOLD

Sakspapirer:

Brev sendt ledelsen i de fire samarbeidende organisasjoner for å opprette en prosjektgruppe.

Det ble gitt støtte til den tenkningen som rommes i det brevet, og understreket at KISP vil ha en sentral rolle i deler av oppfølgingen. Det er samtidig viktig at det blir en bred og inkluderende prosess. Videre ble det understreket at Den norske kirke må bidra til at samene ikke blir oversett i arbeidet innenfor Tiåret.

Forslag til vedtak:

- 1) KISP ser med glede at Tiåret mot vold har møtt stor positiv interesse.
- 2) KISP ber om at det i forkant av høstens møte i KISP legges opp til et åpent seminar for å identifisere de viktigste sakene til Tiåret.

Sak 14/00: EVENTUELT / NESTE MØTE

Det var ikke meldt noen saker til eventuelt, men det ble enighet om høstens møte i KISP
Vedtak: Høstmøtet i KISP legges til 12. og 13. oktober.

Oslo, den 1. april 2000

Hans Morten Haugen
førstekonsulent og referent

Rapport fra seminaret "Sosial utvikling – mellom jubelår og talentfinans"

Seminaret ble arrangert på Håndverkeren 30.03 fra 14 til 18, og samlet omtrent 30 deltakere

Sturla S. Eliasson redegjorde for Bakgrunnen for at seminaret kom i stand, nemlig engasjementet rundt 5års-evalueringen etter Det sosiale toppmøtet i København. Videre pekte han på forholdet mellom økonomi og teologi, med særlig vekt på de bibelske tekster om rettferdighet og ansvarlig forvaltning. Hans understreket at de tre målsettingene fra Det sosiale toppmøtet, nemlig bekjemping av fattigdom, økt sysselsetting og sosial inkludering, krever gode økonomiske ramme faktorer. Det var derfor dette seminaret i hovedsak viet seg til slike økonomiske temaer.

Handelspolitikk og næringsutvikling

Erik Reinert pekte på at det menneskesynet som er rådende innenfor økonomisk tenkning i stor grad er mekanistisk. Alternativt må vi styrke forståelsen av mennesket som et åndsvesen, og legge vekt på at økonomiske modeller i større grad må bygge på menneskelige hensyn. En annen svakhet er at teoriene overskygger de ulikhetsskapende mekanismer, og ikke ser forskjell på ulike økonomiske aktiviteter. Noen næringer preges av økende effektivitet ved økende produksjon (positive skalaeffekter), store synergieffekter mellom ulike næringer og positive virkninger ved innføring av ny teknologi, mens andre næringer vil tape i konkurransen. I tillegg til en større vekt på produksjonsbasisen, må vi bygge på teorier som vektlegger at mennesket har et stort læringspotensiale. Dette perspektivet må styrkes, men landene blir bedt om å følge en økonomisk kurs med økt eksport (oftest av råvarer) som i liten grad tar slike hensyn.

Mikrofinans og talentfinans som virkemidler

Terje Mikalsen viste til at innovasjoner gir nye muligheter, og at dette samtidig kan bety nye muligheter for mange u-land. Videre pekte han på at etikk er langt viktigere i den økonomiske forståelse enn tidligere, og at dette også betyr at den menneskelige skaperevne blir mer verdsatt. Begrepet "skaperkultur" var sentralt i utviklingen av ordninger for talentfinans, som kan gis til dem som har ambisjoner som går ut over hva det er mulig å gjennomføre gjennom vanlige mikrofinanslån. Et bevisst forhold til både verdier, visjoner og virkemidler ligger til grunn for den ordningen som må skal lanseres. Det er videre viktig for å skape økonomisk vekst at det satses på mennesker med ressurser, og at veksten vil medføre fordeling. Større ressurser betyr også større ansvar overfor sine omgivelser.

Vil økt handel utligne ulikhetene?

Henrik Wiig pekte på tre sentrale teorier:

Teorien om komparative fortrinn,

Konvergensteorien (når forutsetningene blir mer like vil også prisene nærme seg hverandre)

Endogen vekstteori (økt produktivitet ved større menneskelig kompetanse).

Han pekte videre på de sentrale innvendingene som presenteres mot økt handel:

Beskyttelse av industri i en oppbyggingsfase,

Konkurransen kan medføre at det fires på lønninger og arbeidsforhold,

Større åpenhet betyr større sårbarhet overfor eksterne sjokk (større åpenhet og større sosiale investeringer henger sammen).

Spørsmålet om økt handel skaper større ulikhet, kan besvares ved hjelp av ulikt sammenligningsgrunnlag (globalt eller regionalt nivå), metoder (Ginikoeffisienten er det viktigste målet på ulikhet) eller tidsperioder. Det kan synes som om det foregikk en økning i ulikhetene rundt 1990, men ulike undersøkelser viser ulike mønstre for de siste årene. Undersøkelsen fra NUPI kommer om noen måneder, og vil bli enda et bidrag til å forstå sammenhengen mellom åpenhet og ulikhet.

Konsekvenser av økt handel med GMO (genmodifiserte organismer)

Reidun Heiene understreket at selv om genmodifisering skjer på en rekke områder, er det særlig i forhold til matvarer at debatten har vært størst. Monsanto hevder at de vil fø verden ved hjelp av bioteknologi, men har møtt på omfattende forbrukerboikotter, og har nå vedtatt å ikke utvikle videre såkalte "terminatorfrø", som ødelegger seg selv etter en sesong. De mest positive effektene av genmodifisering vil komme innenfor medisin.

Kritiske innvendinger mot det systemet som har fått utvikle seg, er.

For lite kunnskap om miljøeffektene, artsmangfoldet kan reduseres;

Noen store selskaper kan kontrollere store deler av det levende livet;

Patentbeskyttelsen kan gjøre viktige planter utilgjengelige, bønder kan miste livsgrunnet;

Det kan utvikles resistens mot sykdomsdrepende midler,

Landene tappes for sin ressursbase.

Det finnes nok mat i verden, men fordelingen må skje på en måte som ivaretar hensynene til de fattigste i større grad.

Økt kapitalflyt og økonomisk sårbarhet

Erik Blytt Halvorsen viste hvordan finanskrisen i 1997-1998 midlertidig hadde redusert kapitalflyten mellom statene. Omfanget er nå tilbake på det høye nivået som var før krisen. Han understreket at for tidlig liberalisering ikke var gunstig, og at tilstrekkelige regulerende mekanismer måtte være på plass først. De fleste tiltak som er lansert handler om tiltak i krisesituasjoner, men det er fortsatt store reservasjoner mot å fremme forslag som øker landenes mulighet til å legge rammer for kapitalflyt til beste for sosial utvikling. Verdensbanken har i en nylig utkommet rapport dokumentert den økte fattigdommen i kjølvannet av finanskrisen.

Helge Hveem understreket at målet må være å sikre at kapitalen går dit hvor den er avgjørende for å fremme utvikling, og at kapitalreguleringer ikke må ekskludere de fattigste landene fra å høste fordeler av globaliseringsprosessen. Kort sagt trenger vi et finanssystem som kanalisere kapitalen til de riktige formål. I dag flyttes kapital uten at dette i noen særlig grad knyttes til produktiv virksomhet, og de aller fleste kapitalplasseringer står i bare noen timer eller dager. Problemet er at et liberalisert system betyr at bankene begynner å konkurrere mot hverandre, noe som kan fremme uansvarlig atferd. Bank of International Settlements (BIS) lager kjøreregler for sentralbankene, men også regelverket for private banker er strammet inn. Løsningene, både selvregulering, statlig regulering og internasjonal regulering, må virke sammen. I tillegg pekte Hveem på mulighetene som ligger i økt regionalt samarbeid.

Oppsummering

Det ble liten tid til å følge opp de konkrete utfordringene, men behovet for å arbeide med både kapitalflukt og rammeverk for en ansvarlig kreditt- og finanspolitikk, ble belyst. Næringslivet vil også være interessert i stabile rammefaktorer for sin virksomhet. Seminaret hadde også som ambisjon å legge til rette for en samtale rundt hvilket økonomisk system som ivaretar hensynet til de fattigste, som bør være kirkens målestokk når vi skal vurdere politiske og økonomiske valg og systemer. Også utfordringer til hvordan en åpnere politikk kan hindre at land eller selskaper konkurrerer gjennom å senke standarder til lønn og arbeidsmiljø, er sentrale spørsmål for kirken. Landene som i dag forsøker å komme ut av fattigdom må gis de samme muligheter til å legge til rette for sin egen utvikling, slik vi har sett i de landene som i dag er rike.

Oslo 02.04.00

Hans Morten Haugen

